

Batı Akdeniz'in Doğalgaz Siyasetini Anlamak: Cezayir'in İspanya ve İtalya ile İlişkilerinin Karşılaştırmalı Analizi

Understanding Natural Gas Politics in the Western Mediterranean: A Comparative Analysis of Algeria's Relations with Spain and Italy

Berkan ÖZGÜR*

Özet

Avrupa Birliği'nin (AB) enerji güvenliğinin önemli bir parçası olan Cezayir'in İtalya ve İspanya ile ilişkilerini analiz etmeyi hedefleyen bu makale, Cezayir'in iki AB üyesi, İtalya ve İspanya ile doğalgaz ticaretindeki artışları ve azalışları etkileyen dinamikleri ele almaktadır. İtalya ve İspanya gibi ülkelerin seçilmesinin temel sebebi ise Cezayir'den AB'ye doğalgaz akışını sağlayan boru hatlarının söz konusu ülkeler üzerinden geçiyor olması ve bu yolla Rus gazına bağımlı olan AB'nin kaynak çeşitlendirilmesine katkı sağlamalarıdır. Bu ise Cezayir'in bu iki AB ülkesi ile ilişkisini, son zamanlarda AB dış politikasının önemli bir parçası haline gelen enerji güvenliğinde son derece önemli hale getirmektedir. Süreç analizi yöntemini kullanacak olan makale Cezayir'in İtalya ve İspanya ilişkilerinin nasıl ve ne ölçüde farklılaştığını açıklayacaktır. Bu bağlamda çalışma bölgesel ve küresel krizlerin varlığına rağmen Akdeniz'in iki tarafındaki ülkeler arasında enerji ticaretinin sürekliliğini sağlayan temel nedenin AB ile Cezayir arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkisi olduğunu iddia etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cezayir, İtalya, İspanya, Karşılıklı Bağımlılık, Enerji Güvenliği.

Abstract

The main aim of this article is to analyze Algeria's relationship with Spain and Italy, which is a prominent part of the EU's energy security. In this context, it discusses the dynamics influencing fluctuations in Algeria's natural gas trade volumes with two members of the EU, Italy and Spain. The main reason behind choosing Italy and Spain as a case study is that the two are transit countries facilitating the transit of Algerian natural gas to the European continent whose economies heavily reliant on Russian gas supplies. Given that the issue of energy security has gradually become a vital issue for the EU's foreign policy, the two member states' relations with Algeria, in its capacity as a pivotal energy supplier, emerges as a salient focal point. The article, employing a process analysis methodology throughout, will clarify how and to what extent Algeria's relations with Italy and Spain have differentiated. In this

* Dr., Sakarya Üniversitesi, berkanozgur@sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3516-9263>.

How to cite this article/Atıf için: Özgür, B. (2025). Batı Akdeniz'in Doğalgaz Siyasetini Anlamak: Cezayir'in İspanya ve İtalya ile İlişkilerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 13(1), 68-92. DOI: 10.14782/marmarasbd.1522839

context, the study argues that despite the presence of regional and global crises, the key factor ensuring the continuity of energy trade between countries on both sides of the Mediterranean is the mutual interdependence between the EU and Algeria.

Keywords: Algeria, Italy, Spain, Mutual Interdependence, Energy Security.

1. Giriş

Son yıllarda AB ile ilgili çalışmalarda enerji en öne çıkan konu olarak dikkat çekmektedir. Kuşkusuz bu durumun en önemli nedeni AB'nin önemli bir enerji tedarikçisi olarak Rusya'ya ciddi bir bağımlılığının olmasıdır. Örneğin AB, 2021 yılında doğalgaz ihtiyacının %43 gibi büyük bir kısmını Rusya'dan gerçekleştirmiştir (Prontera, 2023, s. 2). AB'nin Rusya ile zaman zaman gerginleşen politik ilişkileri enerji güvenliğini de yakın dönemde en çok çalışılan konulardan biri haline getirmiştir. Bu çalışmaların bir diğer dikkat çeken tarafı ise AB ve Rusya kadar Cezayir'i de AB'nin enerji güvenliği denkleminde dahil etmeleridir. 1960'ların başlarından itibaren Güney Avrupa ülkeleri üzerinden Avrupa kıtasına giden petrol ve doğalgaz hatları yoluyla bölgenin enerji ihtiyacını karşılayan Cezayir, AB'nin üçüncü büyük tedarikçisidir. Örneğin 2000'li yıllarla birlikte Cezayir, istikrarlı bir şekilde AB'nin ihtiyaç duyduğu doğalgazın yaklaşık %20'sini temin etmiştir (Ghilès, 2009). Daha da ötesi, Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesinden sonra Cezayir, AB'ye doğalgaz ihracatını en çok artıran ülke olmuştur (British Petroleum, 2023, s. 3). Bu nedenle Cezayir, AB'nin enerji tedarik noktalarını çeşitlendirme politikasında önemli bir rol üstlenmiştir.

Diğer yandan AB'ye enerji ihracı Cezayir'in dış ticaretinde de hayati bir öneme sahiptir. Öncelikle doğalgaz ve petrol Cezayir ihracatında %95-98 gibi önemli bir orana sahiptir ve AB'nin bu ihracattaki payı %95'e ulaşmaktadır (Özgür, 2019, s. 346). Örneğin 2022 yılı verilerine göre Cezayir'in toplam LNG (sıvılaştırılmış gaz) ihracatı 16,1 bcm iken; bu rakamın 15,4 bcm'ünü AB'ye ihraç etmiştir. Benzer şekilde Cezayir, boru hatları ile 2022 yılında toplam 38,9 bcm doğalgaz ihraç ederken bunun 34,1 bcm gibi önemli bir kısmı AB'ye gitmiştir (British Petroleum, 2022, ss. 36-37). Bu açıdan Cezayir'in enerji ihracatında Avrupa ve daha özelde ise AB önemli bir yer tutmaktadır. Kısacası AB, Cezayir için güvenli ve istikrarlı tek pazardır ve AB gibi zengin ve güvenilir bir pazara sahip olmak, büyük oranda doğal kaynaklara dayanan Cezayir ekonomisi için son derece kritiktir.

LNG gibi farklı tekniklerin ve lojistik imkanların varlığına rağmen boru hatları Cezayir ile AB arasındaki ticarete önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin yukarıdaki rakamlar dikkate alındığında LNG gibi alternatiflerin boru hatları ile yapılan ticaretin neredeyse yarısı kadar olduğu görülmektedir. Bu ise boru hatlarının ulaştığı İtalya ve İspanya gibi ülkelerle olan ilişkileri daha da önemli kılmaktadır. Üstelik İtalya ve İspanya boru hatları yoluyla sadece kendi ihtiyaçlarını değil aynı zamanda AB'nin ihtiyaç duyduğu kaynakları da tedarik etmektedir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak, her ne kadar Fransa ve Belçika gibi ülkeler LNG yoluyla Cezayir gazını ithal etseler de boru hatları hala hayati derecede önemli bir paya sahiptir. Bu açıdan ilgili boru hatları Cezayir'i AB'nin – Rusya ve Norveç'ten sonra – üçüncü tedarikçisi yaparken İtalya ve İspanya'yı da enerji tedarikinde önemli bir istasyon yapmaktadır.

Buradan hareketle makale, bölgesel gerginliklere rağmen enerji ticaretinin sürekliliğini korumasının temel nedeninin karşılıklı bağımlılık ilişkisi olduğunu iddia etmekte ve bu bağımlılığı anlamak içinse Cezayir'in boru hatları ile enerji tedarik ettiği İspanya ve İtalya ile ilişkilerini analiz etmeyi önermektedir. Bu analizin hem uluslararası ilişkiler literatürü hem de bölgesel siyaset açısından iki önemi bulunmaktadır. Birinci olarak karşılıklı bağımlılığı belirleyen bu denklem, Kuzey Afrika siyasetinde her zaman önemli bir yer edinen Fas-Cezayir ilişkilerini, başka bir deyişle Kuzey Afrika siyasetini etkileme potansiyeline sahiptir. Bu analizi önemli kılan bir başka unsur ise AB'nin hem göç hem de enerji tedariki bağlamında karşı karşıya kaldığı tehditlerdir. Cezayir'in ilgili ülkelerle ilişkilerinin analizi, Fas-Cezayir gerginliğinde uzun süredir denge siyaseti izleyen AB ülkelerinin göç ve enerji tedariki çıkmazında izlediği dış politika adımlarının analiz edilmesini sağlayacaktır. Bu ise AB'nin Akdeniz siyasetindeki önceliklerine dair anlamlı bulgular ortaya koyacaktır. Kısaca Cezayir'in İtalya ve İspanya ile ilişkilerinde etkili olan enerji ticareti ve Afrika'dan düzensiz göç gibi bölgesel meseleler İtalya ve İspanya kadar AB'yi etkileyen dinamikler olduğundan Cezayir'in ilgili ülkelerle ilişkilerinin analizi AB ile ilişkilerine dair anlamlı bulgular ortaya koyacaktır.

Makale üç bölümden oluşmaktadır. Takip eden bölüm karşılıklı bağımlılık kavramı ve bir araştırma tekniği olarak süreç analizine ilişkin literatür tartışmasına değinecektir. Üçüncü bölümde ise Cezayir'in AB ile doğalgaz ticaretindeki tarihsel konumunu ve rolünü açıklayacaktır. Bu kapsamda, boru hatlarının enerji ilişkilerindeki kritik rolüne ve bu hatlara ev sahipliği yapan İtalya ve İspanya'nın taşıdığı öneme dikkat çekecektir. 2000'li yıllarla birlikte farklılaşan ilişkilere odaklanacak olan takip eden son bölüm ise iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım Cezayir-İtalya ilişkilerine değinecekken ikinci kısım ise İspanya ile olan ilişkileri açıklayarak siyasi dinamiklerin karşılıklı bağımlılığa rağmen nasıl belirleyici hale gelebildiğini gösterecektir.

2. Kavramsal Çerçeve: Karşılıklı Bağımlılık ve Enerji Güvenliği

Enerji güvenliği uluslararası ilişkilerin çok uzun zamandır üzerinde durduğu konuların başında gelmekte ve farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Yakın zamanda ise enerji güvenliği enerji talebinin ve tedarikinin güvenliği gibi, aslında enerji ticaretindeki karşılıklı bağımlılığa işaret eden yaklaşımla öne çıkmıştır. Bu yaklaşıma göre, enerji tedarikçisi ülkeler enerji güvenliğini "talebin güvenliği" biçiminde tanımlarken enerji talep eden ülkeler ise enerjinin ulaştırılması ve ticaretinin önündeki engellerin kaldırılması şeklinde tanımlarlar (Yergin, 2006). Bu açıdan enerji güvenliğini, ekonomik manada karşılıklı bağımlılığa vurgu yapan ve bu bağımlılığın askeri müdahaleleri veya çatışmaları azalttığını savunan literatürün bir parçası olarak görmek mümkündür (Polachek, 1980).

AB bağlamında ise karşılıklı bağımlılık özellikle 2000'li yıllarla birlikte AB-Rusya ilişkilerinde sıklıkla çalışılmıştır. Yakın zamanda ise bağımlılığın siyasi ve askeri sebeplerle sona ermesi kavrama yönelik yeni sorgulamaları gündeme getirmiştir. Bu bağlamda, askeri müdahale seçeneğini de analiz birimi olarak ele alan çalışmalar karşılıklı bağımlılığın "güvenlik çıkmazına"

(security dilemma) dönüştüğünde sona erdiğini savunmuşlar ve Rusya ile AB arasındaki karşılıklı bağımlılığın, AB'nin git gide daha fazla ontolojik bir mesele olarak gördüğü Ukrayna'nın işgali ile birlikte sona erdiğini savunmuşlardır (Krickovic, 2015; Casier, 2011; Mikulska ve Finley, 2024). Bu açıdan yakın zamandaki literatürün önemli bir kısmı, karşılıklı bağımlılığı işbirliği-çatışma gibi kutuplardaki kavramların dışına çıkararak ekonomik bağımlılığın her zaman çatışmayı önlemediğini savunarak bağımlılığın niteliği, asimetrik olup olmadığı ve tarafların gelecekteki beklentileri gibi bağımlılığın yönünü belirleyen birçok unsurun varlığına dikkat çekmektedir (Keohane ve Nye, 1989; Jervis, 1978).

Rusya örneğinden farklı bir yerde konumlandırılacak Cezayir-AB ilişkileri ise üç yapısal faktörün etkisiyle karşılıklı bağımlı bir karakter kazanmıştır. Birinci önemli faktör Cezayir'in zengin doğalgaz ve petrol kaynaklarına sahip olması ve hatta Afrika kıtasından Avrupa'ya giden kaynaklar için istikrarlı bir geçiş noktası olmasıdır. İkinci önemli faktör ise Cezayir'in ihtiyaç duyduğu ihracatı sadece yeraltı zenginlikleri ile gerçekleştirebilmesidir. Bu ise AB pazarını Cezayir için vazgeçilmek kılmaktadır. Üçüncü önemli yapısal faktör söz konusu ticareti mümkün ve göreceli olarak daha ucuz hale getiren coğrafi yakınlıktır. Bu üç faktörün bir arada olması taraflar arasındaki ilişkileri karşılıklı bağımlı yaparken, özellikle AB'yi tehdit eden küresel gelişmeler sırasında bu bağımlılığı daha da arttırmaktadır (Darbouche, 2008).

Ancak bu bağımlılık sadece ticaret alanıyla sınırlı değildir. Yakın dönemde yapılan birçok çalışma incelendiğinde bu bağımlılığın göç, enerji güvenliği, ekonomi-politik gibi farklı bağlamları kapsadığına dair genel kabulün olduğu görülmektedir. Bu açıdan Cezayir'den İtalya ve İspanya'ya giden boru hatlarının sürekliliği ile enerji güvenliği arasında bağ kuran literatür, Cezayir'i, AB'nin enerji güvenliğinde önemli bir aktör olarak görmektedir (Himri ve diğerleri, 2022, s. 2). Enerji güvenliği ve karşılıklı bağımlılık gibi kavramlarla ilişkileri ele alan çalışmaların bir kısmı AB'nin enerji ve göç gibi konulardaki güvenlik arayışını ve Mağrip bölgesindeki bölgesel sorunları temel dinamik olarak öne çıkarmaktadır. Örneğin bir grup araştırmacı iki taraf arasındaki karşılıklı bağımlılığı açıklarken göç ile Mağrip ülkelerinin dış borçları, Batı Sahra gibi bölgesel gerilimler arasında bir bağ kurmuştur (Molina ve Martinez, 2013; Testas, 2001). Başka bir grup araştırmacı ise AB'nin enerji güvenliği arayışının sadece Rusya ile açıklamanın ötesine geçerek AB'nin yeşil enerji gibi, enerji politikasını etkileyen tercihleri ile ilgili olduğunu savunarak AB'nin enerji güvenliği meselesini daha geniş bağlamda ele alır (Sever, 2022, ss. 98-99). Bu bağlamda hem AB'nin iç dinamiklerinden hem de küresel gelişmelerden kaynaklanan sınırlılıklarının, AB üyesi devletler ile Cezayir arasındaki karşılıklı bağımlılığı güçlendirdiğine dikkat çekilmektedir (Sandri ve diğerleri, 2025, s. 197; Esnault, 2003; Lukáš ve diğerleri, 2020). Göçü merkeze alan çalışmalarla benzer şekilde, AB'nin enerji güvenliği arayışına vurgu yapan bu çalışmalar da Mağrip ülkelerinin güçlü ve istikrarlı pazar arayışının karşılıklı bağımlılığı ortaya çıkardığını savunmaktadır. Buna göre, Barselona Deklarasyonu (Barcelona Declaration) ve Avrupa-Akdeniz Ortaklığı gibi (Euro-Mediterranean Partnership) AB'nin 1990'lardan bu yana Akdeniz politikasını belirleyen siyasetinin arkasında karşılıklı bağımlılık arayışı yatmaktadır (Darbouche, 2009).

Literatürdeki bir başka grup çalışma ise karşılıklı bağımlılığı Cezayir açısından değerlendirmektedir. Bu bağlamda küresel gelişmelerle birlikte doğalgaz ve petrol fiyatlarının yükselmesini Cezayir'in Kuzey Afrika'daki Fas ile bölgesel rekabetini güçlendirmede bir araca dönüştürdüğüne vurgu yapar (Boubaker ve Hamzaoui, 2024, s. 508). Bu bağlamda literatürde Cezayir'in "tarafsızlık doktrinine dayalı dış politika anlayışını" (Özgür, 2024, ss. 40-41) sürdürmesinde etkili olan faktörlere dikkat çekilmektedir. Benzer bir başka çalışma ise Cezayir'in Fas ile ilişkilerine vurgu yaparak, bu ilişkinin Avrupa ile ilişkilerini olumsuz etkilemesine rağmen Cezayir'in AB'nin enerjideki bağımlılığında önemli oranda faydalandığına vurgu yapar (Fakir, 2023, s. 58). İlgili çalışmaların önemli bir ortak noktası ise boru hatlarının karşılıklı bağımlılığını oluşturan dinamiklerde önemli bir rol oynadığını vurgulamasıdır (Tahchi, 2024, 3601-3602; Tichý ve diğerleri, 2020, 202).

3. Metodolojik Çerçeve: Süreç Analizi

Enerji güvenliği üzerine yapılan çalışmalar ilişkilerin farklı bağlamlarına vurgu yapsalar da ortak noktaları karşılıklı bağımlılığı rejim teorisi bağlamında incelemeleridir. Rejim teorisi uluslararası sistemde devletleri kendi çıkarlarını düşünen ve çıkarlarını artırmanın yolunun da iş birliği ortamı yaratmaktan geçtiğini düşünen aktörler olarak görmektedir. Buradan hareketle uluslararası sistemin temel aktörleri olan devletleri kendi çıkarları için ortak çıkarlarının peşinde koşan, bu nedenle de iş birliği ortamı arayan aktörler olarak tanımlamak mümkündür (Keohane, 1984, 54; Koremenos vd., 2001). Bu bağlamda bu makale söz konusu kavramsal yaklaşımı ile benzer şekilde, AB'yi, üyelerini ve Cezayir'i, ortak çıkarları artırarak kendi çıkarlarını maksimize etmenin peşinde koşan aktörler olarak tanımlamaktadır.

Bu analizi yaparken makale süreç analizi yöntemini kullanacaktır. Belirli bir olaylar dizisinin ya da olguların neden ve nasıl meydana geldiğini açıklamak için kullanılan süreç analizi, bağlamdaki süreklilikleri incelerken olayları adım adım takip ederek birden çok dinamiğin belirli bir sonuca nasıl ulaştığını açıklamayı hedefler (Collier, 2011, s. 823). Başka bir deyişle, olaylar arasındaki neden-sonuç zincirini ortaya koyarak olaylar zincirindeki kritik dönemeçleri tespit eder ve bu dönemeçleri olgusal bağlama yerleştirerek analiz eder (Mahoney, 2012: 580). Diğer yandan süreç analizi, sadece bir olayın sonuçlarını tartışmak yerine belirli bir sonuca etki eden aktörlerin tercihleri, karar alma süreçleri gibi dinamiklere ilişkin söylem, tarihsel vaka gibi nitel verileri analiz ederek karmaşık görünen ilişkilerin daha iyi anlaşılmasını sağlar (Votolini ve Eising, 2017, s. 358).

Buradaki temel amaç; belirli bir sonucu ortaya çıkaran birden çok değişkenin birbirleriyle nasıl ve hangi mekanizmalar aracılığıyla etkileşime girdiğini açıklamaktır. Bennett ve Checkel'e (2015, 17) göre bu süreç nedensel mekanizmaların tanımlanması ile başlar ve bu süreçte olayların gelişim sürecinde belirleyici olan önemli dönemeçler tespit edilir. Bennet ve Checkel'in bıraktığı yerden devam eden George ve Bennett'e göre (2005, 215) ise söz konusu kritik süreçleri belirlemede karşılaştırmalı yöntem kullanmak incelenen vakayı daha anlamlı kılmaktadır. Bu yolla karşılaştırmalı vaka analizi süreçler arasında karşılaştırmaların yapılmasını mümkün hale getirir

ve genel eğilimler, benzerlikler ve farklılıklar açıklayıcı bir biçimde analiz edilir. Son olarak ise karşılaştırmalı yöntem ile elde edilen genellenebilir analiz bağlamsal inceleme yapılmasını sağlar. Süreç analizi ile elde edilen bu analiz olayların nedensellik ilişkilerini incelemekle kalmaz; aynı zamanda aktörlerin karar alma süreçlerini de dikkate alarak stratejik tercihlerinin ve etkileşim biçimlerinin sebeplerini de analiz eder (Falleti ve Lynch, 2009, s. 1147).

Makale bağlamında ise süreç analizi, karşılıklı bağımlılığı oluşturan tarihsel bağlar ve güncel gelişmelerin derinlemesine analiz edilmesine hem teorik hem de vaka düzeyinde önemli kolaylıklar sağlayacaktır. Daha somut bir şekilde ifade edecek olursak; Cezayir'in İtalya ve İspanya ile ilişkilerinde enerji ticaretinin sürekliliğini etkileyen bölgesel (Fas-Cezayir ilişkileri) ve küresel gelişmeler (AB'nin dış politikası) gibi daha geniş bağlamda anlamaya olanak tanıyacaktır. Bu bağlamda enerji güvenliği veya karşılıklı bağımlılık gibi kavramlar yoluyla karmaşık gibi görünen (devlet arası) ilişkiler ağına odaklanılarak kriz anlarındaki etkileşimlerin analiz edilmesi sağlanacaktır. Böylece Cezayir, İtalya ve İspanya arasındaki enerji ilişkilerinin hem bölgesel siyasete hem de AB'nin Akdeniz stratejisine nasıl katkı sağladığına dair daha zengin ve kapsamlı bir analiz sunacaktır.

4. Cezayir-AB İlişkilerinde Karşılıklı Bağımlılığın Doğuşu

Akdeniz'in iki yakası arasındaki karşılıklı bağımlılık Cezayir'in bağımsızlığını kazandığı 1960'lara kadar uzanmaktadır. Avrupalı devletler için yeni kurulan Cezayir, kısa süre içinde Akdeniz'in karşı kıyısında coğrafi konumu itibarıyla hem LNG hem de boru hatları yoluyla yapılan enerji ticaretinde elverişli bir tedarikçi haline gelmiştir. Cezayir açısından ise 1960'lı yıllar ciddi manada kaynak sıkıntısının yaşandığı yıllar olmuştur. Uzun Bağımsızlık Savaşı (1954-1962) sırasında ülkenin harap olmuş yapısına ek olarak, Cezayir Huri Bumedyan'ın¹ liderliğinde başlatılan hızlı sanayileşme programı için ciddi manada kaynağa ihtiyaç duymuştur. Petrol ve doğalgaz ise yeni kurulmuş bir devlet için tek ihracat kalemi olarak öne çıkmaktaydı. Bu nedenle ekonomi politikalarındaki tercihler ve hızlı sanayileşme atılımının neden olduğu maliyet Cezayir'i saldırgan bir doğalgaz ve petrol ticareti izlemeye itmiştir. Bu dönemde yabancı yatırımcıya ihtiyaç o kadar yüksek düzeydeydi ki "devrimcilerin Mekkesi" (Byrne, 2009) biçiminde isim yapmış üçüncü dünyacı, Batı karşıtı elitlerin elinde kurulan yeni Mağrip devleti ekonomik çıkarları nedeniyle Avrupa ile yakın ticari ilişkiler geliştirmekten geri kalmamıştır.

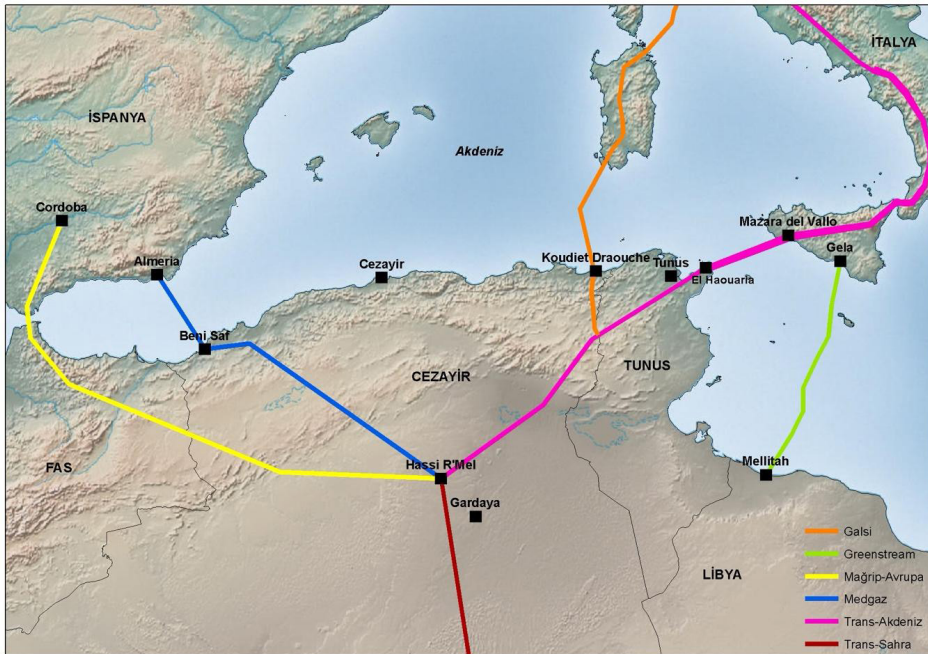
İki taraf için de doğalgaz ticaretinin elverişli olduğu bir ortamda, Cezayir gazının Güney Avrupa ülkeleri vasıtasıyla Avrupa kıtasına taşınması fikri en başından beri İtalya ve İspanya gibi alternatifleri öne çıkarmıştır. Ancak dönemin ekonomik ve teknolojik sınırlılığı iki temel sonuç doğurmuştur. Birinci olarak doğalgazın sıvılaştırılması ve yeniden gazlaştırılması tekniği, 1970'li yıllarda henüz çok gelişmiş bir yöntem değildi. Yatırım maliyeti yüksek olan bu teknolojiyi geliştirmek yeni kurulmuş ve kalkınma planları için yüklü borçlar almış bir ülke olan Cezayir için tercih edilebilir bir seçenek olmaktan uzaktı. Bu nedenle LNG'nin gemiler yoluyla Avrupa'ya

1 Huri Bumedyan, Cezayir'in ikinci Cumhurbaşkanı olup 1965 yılında askeri darbe ile iktidara gelmiş ve ölümüne kadar (1978) Cezayir'i yönetmiştir. Bumedyan döneminin Cezayir tarihi açısından en önemli özelliği, günümüz Cezayir'ini yönetmeye devam eden kurumların temelini bu dönemde atılmış olmasıdır.

ve ABD'ye ihracatı 1980'lerin başına kadar ciddi bir artış göstermemiştir (Aïssaoui, 2001). Bu nedenle Cezayir gazının boru hatları yoluyla Avrupa'ya taşınması fikri hem Cezayir hem de Avrupalı devletler açısından cazip hale getirmiştir.

1970'lerde başlayan ve bir kısmı günümüzdeki ticari ilişkilerini de etkileyen ikinci önemli faktör ise bölgesel sorunlardı ve tarihsel olarak İtalya'nın, Afrika gazının Avrupa'ya taşınması konusunda İspanya'nın önüne geçmesini sağlamıştır. Örneğin Tunus üzerinden İtalya'ya ulaşan Transmed Boru Hattı (Trans-Mediterranean Pipeline) 1983 yılında hayata geçerken (Hayes, 2004, s. 1); Fas üzerinden geçerek İspanya'ya ulaşacak Mağrip Avrupa'nın² hayata geçmesi ise 1 Kasım 1996 tarihine kadar gerçekleşmemiştir (Şekil 1). Böylesi bir gecikmenin temelinde ise ekonomik ve siyasi sebepler yatmaktaydı. Birinci olarak denizin dibine kilometrelerce uzunlukta boru hattı döşemek birden çok devletin dahil olduğu uluslararası bir meseleydi. Örneğin Cezayir-Fas ikili ilişkilerinin istikrarsız olması bu boru hattının geleceğini sorunlu hale getirmiştir. Bu nedenle hem Cezayir hem de İspanya için böyle bir proje, yatırım için gerekli siyasi koşullara sahip değildi. Fas'ın dahil edilmediği bir başka proje ise Cezayir'in Oran kentinden İspanya'nın güneydoğusunda bulunan Almeria'ya gidecekti. Ancak bu senaryodaki sorun ise Almeria sahilindeki denizin derinliği ile ilgiliydi. Denizin bölgedeki derinliği, dönemin teknolojisi ile bir boru hattının inşasını zorlaştırıyordu (Hayes, 2004, s. 24).

Şekil 1: Harita yazar tarafından ArcGis isimli harita yazılım programı kullanılarak makale için üretilmiştir.

- 2 Söz konusu boru hattı Fas üzerinden İspanya'ya ulaşır. İngilizce ve Fransızca literatürde kısa ismi olan "MEG", tam adı olan Mağrip Avrupa (Maghreb–Europe Gas Pipeline) ve Pere Duran Farell Pipeline aynı boru hattını ifade etmek için birbirlerinin yerine kullanılır. Makale boyunca ise ilgili boru hattı Mağrip Avrupa olarak kullanılacaktır.

İtalya'yı doğalgaz ticaretinde öne çıkartan ikinci önemli mesele ise dönemin İspanyasının, İtalya ile kıyaslandığında daha sınırlı bir pazara sahip olması ve Franco hükümetinin doğalgaza uzun vadeli yatırımlar yapmak yerine kömürü tercih etmesidir. Bu ise İspanya'nın uzun yıllar boyunca sanayisinin gereksinim duyduğu enerjiyi yüksek oranda kömür ile karşılamasına neden olmuş ve doğalgaza uzun vadeli yatırımları da geciktirmiştir. İspanya'nın bu siyasetini terk etmesi Franco hükümetinin devrilmesiyle mümkün olmuş ve doğalgaza yönelik yatırımlar ancak 1980'lerin başında artmıştır. Diğer yandan İtalya, İspanya'ya kıyasla daha güçlü bir sanayiye sahipti. Bu ise İtalya'yı doğalgaz konusunda daha hızlı adımlar atmaya teşvik ediyordu. İtalya ile Cezayir arasındaki doğal kaynaklarının ticaretine ilişkin ilk anlaşma 1973'e kadar uzanır. ENI (İtalyan kamu enerji şirketi) ile Sonatrach (Cezayir petrolünün çıkarılmasından ve işletilmesinden sorumlu kamu şirketi) arasında imzalanan anlaşmaya göre, Cezayir İtalya'ya 25 yıl boyunca yıllık 11,75 bcm doğalgaz tedarik edecekti. Maliyetinin tamamını ENI'nin üstlendiği Transmed boru hattı üzerinden gerçekleşen ilk ihracat ise 1977 yılında gerçekleştirilmiştir (Hayes, 2004, s. 8).

Akdeniz'in karşı tarafında ise Cezayir ekonomisinin fosil yakıtlara bağımlı olması Cezayirli elitleri bu kaynaklardan en yüksek geliri elde etme stratejisine itmiştir. Petrol ve doğalgaz fiyatlarının yükselmesine neden olan küresel ve bölgesel gelişmeler ise Cezayir'e bu stratejisini başarılı bir şekilde yürütme imkanı tanımıştır. Özellikle 1979'daki İran İslam Devrimi'ni takip eden dönemde OPEC'in gücü enerji piyasalarında bir hayli yükselmiştir. Buna bağlı olarak enerji piyasasında güçlü bir aktör haline gelen Cezayir de kendi müşterilerinden fiyat artışı talep etmiştir (Lowi, 2009, s. 89). Örneğin Fransa ile yaşanan krizde, Fransa ödemesini sözleşme üzerindeki fiyata göre yapmak istemiş ancak Sonatrach buna yanıt olarak gaz sevkiyatının bir kısmını kesmiştir. Cezayir'in Fransa üzerinden yaşadığı fiyat krizinin bir benzeri ENAGAS (İspanyol enerji şirketi) ile de yaşanmıştır. Sonatrach, ENAGAS'dan istediği fiyat artışını alamadığı gerekçesiyle Uluslararası Ticaret Odası'na başvurmuş ve 200 milyon dolar tazminat kazanmıştır. İspanyolların Cezayir ile yeni bir anlaşma yapması ise 1996'da gerçekleşmiştir. Bu dönemin İspanya için özel anlamı ekonomik manada ciddi bir dönüşüm geçirmesiydi. Bu dönemde ekonomisi liberalleşen İspanya, daha fazla enerji kaynağına ihtiyaç duymuştur ve bu ihtiyaç İspanyolları uzun süredir proje halinde duran Mağrip Avrupa boru hattının inşasına da öncülük etmelerini sağlamıştır (Hayes, 2004, s. 37).

Bu iki boru hattına 2001'de MEDGAS'ın (Cezayir'den İspanya'ya), 2005 yılında GALSI'nin (Cezayir'den İtalya'ya) eklenmesiyle Avrupa devletleri, günümüzde dört boru hattı yoluyla Cezayir doğalgazını ithal etmektedir. Transit ülkeler olan Tunus'u ve Fas'ı devre dışı bırakan bu iki yeni boru hattının AB için en önemli özelliği ise Cezayir'in diğer Kuzey Afrika ülkeleriyle olan anlaşmazlıklarından etkilenme riskini azaltmış olmasıdır. 2000'li yıllarda rakamlar ve oranlar çeşitli sebeplerle değişmiş olsa da söz konusu boru hatları hem AB'nin enerji ithalatında çok önemli bir yere sahiptir ve bu Akdeniz'in iki tarafını karşılıklı bağımlılık içerisine sokmaktadır.

5. Karşılıklı Bağımlılıkta Rusya Sendromu

2000'lere kadar Cezayir'in enerji siyasetinde asıl belirleyici büyük oranda teknik ve ekonomik sorunlar ve fırsatlardı. Fas ile Cezayir arasında yaşanan siyasi sorunlar (İspanya'ya Fas üzerinden ulaşan) Mağrip Avrupa boru hattının tamamlanmasını geciktirmiş olsa da boru hattı hayata geçtikten sonra ciddi bir kriz yaşanmamıştır. Ancak bu durum 2000'li yıllarda ciddi bir dönüşüm geçirmiş ve Batı Sahra meselesi Batı Akdeniz'deki enerji jeopolitiğinin neredeyse merkezine yerleşmiştir. Benzer şekilde Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan "gaz çalma" gerginliği (2006), Rusya'nın Kırım'ı ilhakı (2014) ve son olarak Ukrayna'yı işgal girişimi (2022) gibi küresel jeopolitik meseleler Cezayir ile AB arasındaki karşılıklı bağımlılığı test eden gelişmeler olarak öne çıkmıştır. Bu bağlamda İtalya ile doğalgaz diplomasisini ele alan ilk kısım, karşılıklı bağımlılığın 2000'li yıllarda da krizlere rağmen nasıl devam ettiğini gösterecektir. İspanya ile ilişkileri ele alan ikinci kısım ise birinci olarak Cezayir'in enerjiyi siyasi bir silaha dönüştürme siyasetinde karşılıklı bağımlılığın sınırlayıcı etkisini gösterecektir.

5.1. İtalya ile İlişkiler: Küresel Krizden Bölgesel Diplomasiye

Rusya ile gerginleşen ilişkileri nedeniyle sık sık enerji güvenliği kriziyle karşı karşıya kalan AB, birçok kez alternatif enerji kaynağı arayışına girmiştir. Bu alternatifler arasında LNG önemli seçenek olsa da hiçbir zaman boru hatlarının sağladığı sürekliliği sağlayacak bir seçeneğe dönüşmemiştir. Bu nedenle AB için Afrika'daki enerji kaynaklarına boru hatları ile bağlı olan İtalya'nın konumu her zaman önemli olmuştur. Bunda bir diğer önemli etken ise Cezayir ile sık sık diplomatik krizler yaşayan İspanya ve Fransa gibi AB'nin önde gelen ülkelerinin aksine İtalya'nın Cezayir ile her zaman istikrarlı ilişkilere sahip olmasıdır. İkili ilişkilerdeki istikrarın beklenen bir sonucu olarak belirli dönemlerde Cezayir, sadece güvenilir bir alternatif olarak kalmamış aynı zamanda 2010'lu yıllarla birlikte enerji ihracatında Rusya'yı da geçerek İtalya'nın birinci tedarikçisi olmuştur (Bigerna vd., 2023, s. 3).

Bu bağlamda 2000'li yıllarda Cezayir-İtalya ilişkileri enerji bağlamında ilk kez Rusya'nın Kırım'ı ilhakı (2014) ile test edilmiştir. Kırım'ın ilhakı ile başlayan süreçte İtalya'nın (ve AB'nin) karşı karşıya kaldığı zorlu süreci en iyi özetleyen dönemin ENI lideri Leonardo Maugeri'nin "İtalya'nın Rus gazına alternatifi yoktur" sözleri olmuştur (Reuters, 2016). Özellikle bir diğer doğalgaz tedarikçisi Libya'nın 2010'da başlayan Arap İsyanları'nın etkisinde hala kanlı bir iç savaşın ortasında olduğu düşünüldüğünde Cezayir, AB için birçok açıdan neredeyse tek güçlü aday olmuştur.

Kırım'ın Rusya tarafından ilhakı ile sonuçlanan askeri gerginliğin sonucunda AB enerji konusunda Rusya'ya olan bağımlılığını azaltmak için alternatif arayışlara girişmiş ve yine Cezayir akla ilk gelen kaynak olarak öne çıkmıştır. O dönemde (Birleşik Krallık ile birlikte) Cezayir 40,3 bcm (30,8 bcm boru hatlarıyla) ile AB'nin doğalgaz ihtiyacının %11'ini karşılamıştır (British Petroleum, 2014, s. 28). Tıpkı günümüzde olduğu gibi, dönemin doğalgaz ticaretinde de boru hatları bu ticaretin önemli bir kısmını yüklenmiştir. Bu nedenle AB içindeki önemli tartışmalardan bir tanesi söz

konusu boru hatlarının kapasitesini geliştirmek için yatırım yapmaktı (de Micco, 2014). O günkü tartışmaların en önemli farkı, bölgenin ciddi bir güvenlik sorununun olmasıydı. Her ne kadar Cezayir Arap İsyanları'ndan en az etkilenen ülkelerin başında gelmiş olsa da uzun doğu sınırını paylaştığı Libya'da ve güneyindeki Mali'de otorite boşluğundan kaynaklanan terör eylemleri Sahra bölgesinde yer alan doğalgaz kaynaklarını hedefliyordu ve bu da Avrupalı devletler için boru hatlarının kapasitesinin artırılması için yapılacak yatırımların riskini artırıyordu (Aljazeera, 2014). Üstelik yeni sahaların bulunması ve ihracatı, altyapı yetersizlikleri ve ağır bürokrasi gibi Cezayir Devleti'nin yapısal sorunları da söz konusu kapasite artışını daha da riskli hale getirmiştir (de Micco, 2014, s. 36).

Diğer yandan Kırım'ın ilhakının ardından Rusya'ya karşı küresel çapta yaptırımların uygulanmamış olması AB için 2014'teki krizin, Ukrayna'nın işgali (2022) ile kıyaslandığında, daha kısa süreli olmasını sağlamıştır. Yine de 2014'teki kısa süren krizde Cezayir, Rusya ile her türlü stratejik yakınlığına rağmen, AB'nin üçüncü büyük tedarikçisi olmaya devam etmiştir. Başka bir deyişle, 2022'deki krizde daha net bir şekilde görüleceği gibi, Cezayir hem bölgesel güvenlik sorunlarına hem de Rusya ile ideolojik ve stratejik yakınlığına rağmen AB için enerji bağlamında güvenilir bir partner olmuş, ikili ilişkilerdeki karşılıklı bağımlılığın geçmişine uygun hareket etmiştir.

Yaklaşık on yıl sonra bu kez Rusya'nın Ukrayna'nın tamamını işgal girişimi ile AB ülkeleri bir kez daha benzer güvenlik endişeleri ile karşı karşıya kalmıştır. Üstelik bu kez Sonatrach, Rus enerji firması Gazprom ile birçok stratejik anlaşma imzalamıştı. Siyasi bağlamda ise Cezayir, Ukrayna krizi ile toplanan ve Rusya aleyhine sonuçlanan BM Genel Kurul'undaki oylamalarda çekimser oy kullanmıştır (Bouckaert ve Dupont, 2022, s. 4). Başka bir şekilde ifade edecek olursak; AB birinci tedarikçisi Rusya'ya yaptırımlar uyguladığında en önemli alternatifi Cezayir, Rusya ile hem siyasi hem de enerji bağlamında neredeyse stratejik ortak haline gelmişti. Tüm bu endişelere rağmen Rus gazına yaptırımların uygulandığı 2022 krizinde AB'nin ilk stratejisi boru hatlarının kapasitesinin artırılması olmuştur. İşgalin başladığı tarihte, tüm Avrupa ülkeleri için enerji ithalatı önemli bir sorun olsa da enerji tedarikinin %40'ını (29 bcm) Rusya'dan sağlayan İtalya için sorun daha büyük görünüyordu. Aynı dönemde Rusya'dan sonra İtalya'nın en büyük tedarikçileri sırasıyla Cezayir (%30), Azerbaycan (%10), Katar (%10) ve Libya (%4) idi (Prontera, 2023, s. 13). Bu nedenle İtalya, AB yaptırımlarının çerçevesi henüz tam olarak belirlenmeden Rusya'ya bağımlılığın azaltacak girişimlerde bulunmuştur.

İşgalin başladığı 24 Şubat 2022 tarihinden sadece bir hafta sonra İtalya'dan Cezayir'e resmi bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. İtalyan Dışişleri Bakanı Luigi Di Maio 28 Şubat 2022 tarihindeki ziyareti sırasında "Cezayir'e mevkidaşım ile görüşmeye geldim. İki ülke arasındaki karşılıklı ilişkileri, özellikle Ukraynadaki krizin ışığında, Avrupa ülkelerinin enerji güvenliği ihtiyaçlarını tartışacağız" açıklamasını yapmıştır. Aynı görüşmede Sonatrach CEO'su Tufik Hakkar ise "Akdeniz hattının [Cezayir'den AB'ye doğalgaz taşıyan boru hattı] AB pazarının ihtiyaçlarını karşılayacak kapasitesinin olduğunu" ifade etmiştir (TSA, 2022). İtalyan Bakan görüşmenin olumlu geçtiğini belirtmesine rağmen beklenen anlaşma imzalanmamıştır (Reuters, 2022). Bu görüşmelerin

sonlandırılmamasının en büyük nedeni ise uzun süredir ekonomisini çeşitlendirmeye,³ fosil yakıtlarına olan bağımlılığını azaltmaya çalışan Cezayir'in Avrupalı devletlere enerji dışındaki sektörlere yatırım yapmaları konusundaki ısrarı olmuştur.⁴

Takip eden dönem İtalya ile Cezayir arasında üst düzey siyasi ve bürokratik ziyaretlerin yaşandığı bir sürece tanıklık etmiştir. Bu bağlamda gerçekleşen en üst düzey görüşme 11 Nisan 2022'de İtalya Başbakanı Mario Draghi'nin Cezayir'e resmi ziyarette bulunması ve Cezayir Cumhurbaşkanı Tebbune ile görüşmesidir. Görüşmelerin temel amacı AB'nin artan enerji talebini karşılamak için boru hatlarının kapasitesinin ve Cezayir'in AB'nin enerji tedarikindeki ağırlığını arttırılmasıydı. Ziyaret sırasında açıklama yapan Draghi, "bir ülkenin [Rusya'nın] kararlarına bu kadar bağımlı olamayız. Çünkü bu sadece refahımızı değil aynı zamanda özgürlüğümüzü de etkiliyor" diyerek sadece İtalya'nın değil AB'nin enerji kaynaklarını çeşitlendirme stratejisine de vurgu yapmıştır. Aynı konuşmasında enerji bağlamında Cezayir'i önemli bir kaynak olarak gördüklerini belirten İtalyan Başbakan temel hedeflerinin daha fazla Cezayir gazını AB'ye taşıyarak AB'nin enerji kaynaklarını çeşitlendirmek olduğunu söylemiştir (Le Figaro, 2020).

Görüldüğü gibi AB'nin Rus gazına olan bağımlılığını azaltmak adına enerji kaynaklarını çeşitlendirme stratejisinde Cezayir'in İtalya ile ikili ilişkileri önemli bir yer tutmaktadır. Cezayir'den (ve diğer tedarikçi ülkelerden) doğalgaz taşıyacak LNG tesislerinin kurulmasının yanı sıra, bu stratejide en büyük pay boru hatlarının kapasitesinin artırılması olmuştur. Bu bağlamda üst düzey siyasi ziyaretlerin yanı sıra kurumlar arasında da görüşmeler devam etmiştir. ENI ile Sonatrach arasında 2022'nin başında yapılan bir dizi görüşmenin ardından 11 Nisan 2022'de iki taraf arasında Transmed boru hattının yıllık kapasitesinin 9 bcm artırılması için anlaşmaya varıldığı açıklanmıştır (ENI, 2022). İki taraf arasında 2022 yılında yapılan son anlaşmaya göre ise Sonatrach ile İtalyan firmaları arasında Cezayir'de günlük 10 bcm üretim yapabilecek bir LNG tesisi kurulması kararlaştırılmıştır. Son anlaşma ve kapasite artırımları ile birlikte Cezayir, 2022 yılında AB'nin enerji ihtiyacının %11'ini karşılar hale gelmiştir (Jeune Afrique, 2022).

İtalyan Başbakan Mario Draghi'nin Cezayir'e diğer ziyareti ise 2022 Temmuz'unda gerçekleşmiştir. Önceki ile benzer şekilde doğalgaz ihracatının artırılması için temaslara yürüten Draghi, Cezayir Cumhurbaşkanı Tebbune ile görüşmesinin ardından başta doğalgaz ihracatı olmak üzere ekonominin farklı sektörlerinde İtalyan yatırımlarının artırılmasını hedefleyen 15 anlaşmanın imzalandığı duyurmuştur. Ancak bu anlaşmalar arasında en dikkat çekeni Occidental Petroleum (Amerikan), Eni (İtalyan) ve Total (Fransız) firmaları ile yapılan 4 milyar dolarlık anlaşmadır. Bu anlaşmaya göre ilgili şirketler mevcut doğalgaz üretimine ek olarak yeni sahaların açılmasında

3 Cezayir, Cumhurbaşkanı Abdülaziz Buteflika döneminde (1999-2019) başlatılan "ekonomiyi çeşitlendirme" politikası ile ekonominin ağırlığının sanayi sektörlerine dağılmasını sağlamak ve doğalgaza (ve petrole) olan bağımlılığı azaltma hedefi belirlemiştir. Ancak bu hedef büyük ölçüde başarısız olmuştur (International Crisis Group, 2014).

4 Örneğin 15 Ağustos 2022'de Cezayir'e resmi ziyarette bulunan Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron da benzer taleplerle karşılaşmıştır. Avrupa kamuoyunun gözü Macron'un yapacağı doğalgaz anlaşmalarında olmasına rağmen Cezayir tarafı enerji dışındaki sektörlere yatırım yapılmasında ısrar etmiştir. Ziyaretin ardından Cezayir, Fransa'ya doğalgaz ihracatını iki kat arttıracağını ilan ederken diğer yandan Cezayir'in petrol ve doğalgaz dışında farklı sektörlere yatırımı taahhüt eden 15 anlaşma da imzalanmıştır (France 24, 2022).

ve işletilmesinde ortak çalışmayı taahhüt etmişlerdir. Aynı görüşme sırasında ayrıca Cezayir'in takip eden dönemde İtalya'ya gaz sevkiyatının 4 bcm arttırılacağı açıklanmıştır (Le Monde, 2023).

Takip eden yıl, İtalya'nın enerji diplomasisi sayesinde iki devlet arasında enerji anlamında iş birliğine ve buna bağlı olarak ticaret hacimlerinin artmasına ve siyasi ilişkilerin sıklaşmasına tanıklık etmiştir. Örneğin İtalya'nın yeni başbakanı Giorgia Meloni ilk yurtdışı ziyaretini 22 Ocak 2023 tarihinde Cezayir'e yapmıştır. Bu ziyaretin önemi ise iki taraf arasında bir yıl içinde üçüncü kez üst düzey ziyaretin gerçekleşmesidir. Bu ziyaretlerin ardından ise Sonatrach ve ENI gibi kamu enerji şirketleri enerji iş birliğinin ve ticaret hacminin artmasında önemli bir rol oynamıştır. Örneğin Ocak (2023) ayında, Sonatrach önceki yıl İtalya Başbakanının Cezayir ziyareti sırasına başlatılan görüşmelerin tamamlandığını ve iki taraf arasında beş protokol imzalandığını duyurmuştur. Sonatrach'dan yapılan açıklamaya göre, ilgili protokoller Cezayir'de üretilen enerjinin AB'ye taşınması ve enerji arzı ile ilgiliydi (TSA, 2023).

İmzalanan protokollerle birlikte iki taraf arasında ticaret hacmi artmakla kalmamış aynı zamanda ticaret ve enerji bağlamında iki tarafı kritik düzeyde önemli hale getirmiştir. Elbette bu ticarete İtalya'nın Cezayir'den ithal ettiği doğalgaz önemli bir yere sahiptir. Örneğin Sonatrach'ın en üst düzey yetkilisi Tufik Hakkar'ın açıkladığı verilerine göre, 2021 yılında sadece Transmed boru hattı yoluyla 20 bcm olan doğalgaz miktarı 2022 yılında 22,4 bcm olmuştur. Kapasite artırımına ilişkin protokollerle birlikte, aynı dönemde Rusya'ya uygulanan yaptırımların devam ettiği düşünüldüğünde, takip eden yıllarda bu rakamın daha da artması beklenmektedir.

Tüm bu rakamlar sadece iki taraf arasındaki artan ticaret hacmine işaret etmemekte aynı zamanda Cezayir'i İtalya'nın en büyük gaz tedarikçisi haline getirmektedir (El Watan, 2023). İkili ilişkilerin enerji bağlamında artarak devam etmesi AB için de hem kısa vadede artan enerji talebini karşılaması hem de uzun vadede enerji kaynaklarını çeşitlendirmesi konusunda ciddi bir adım atması anlamına gelmektedir. Cezayir açısından ise karşılıklı ticaretin artması doğalgaz (ve petrol) sektörlerine olduğu kadar Cezayir'in diğer sanayi alanlarına yatırımların da önünü açmıştır. Bu bağlamda yapılan anlaşmalarda İtalyan otomobil devi Fiat'ın Cezayir'de bir üretim fabrikası kuracağı açıklanmıştır. Bu anlaşma Cezayirlilerin uzun süredir Avrupalı devletlerden beklediği bir yatırımdı ve bunun gerçekleşmesi ile iki taraf arasında 2021 yılında 5,57 milyar avro, 2022'de 12,2 milyar avro olan ticaret hacminin 2023 ile daha da artması beklenmektedir (TSA, 2023).

Görüldüğü gibi AB'nin enerji ihtiyacı ve Cezayir ekonomisinin yabancı yatırımcı beklentisi iki taraf arasında karşılıklı bağımlılığı güçlendirmiştir. Üstelik bu durum, Cezayir'in iş birliği anlaşması yaptığı Rusya'nın neden olduğu küresel bir krizin ortasında yaşanmıştır. Bu durum bölgesel krizlerin ve daha derin siyasi meselelerin dahil olduğu İspanya ile ilişkilerde daha karmaşık bir seyir takip etmiştir.

5.2. İspanya ile İlişkiler: Bölgesel Krizlerin Gölgesinde “Enerji” Arayışı

Rusya doğalgazına bağımlı olan başta İtalya gibi ülkelerin aksine, Cezayir’in İspanya ile ilişkileri Batı Sahra meselesi gibi bölgesel gerilimlerin gölgesinde şekillenmiştir. Bunun en temel nedeni İspanya’nın, AB’nin diğer ülkelere kıyasla, Rus gazına daha az, Afrika kaynaklarına ise daha fazla bağımlı olmasıdır. Örneğin Ukrayna ile Rusya arasında yaşanan 2019’daki çatışmalar sırasında AB enerji ithalatının %32,6’sını Rusya’dan yaparken İspanya için bu rakam %6,8 civarındaydı. Ancak Afrika kıtasından yapılan ithalat dikkate alındığında ise İspanya’nın ithalatı %33,6’ya çıkarken tüm AB için bu oran %5,1’e düşmektedir.⁵ İlgili rakamların da gösterdiği gibi, AB-Rusya gerilimleri Madrid’i büyük ölçüde enerji piyasasında oluşan fiyat artışları ile dolaylı olarak etkilerken asıl belirleyici faktör ise Kuzey Afrikadaki bölgesel gerilimler, daha özelden ise uzun yıllar boyunca Fas ile Cezayir arasında gerginlik kaynağı olan Batı Sahra meselesi olmuştur. Cezayir üzerinden İspanya’ya giden boru hatlarından başta Fransa olmak üzere AB ülkelerinin de faydalandığı düşünüldüğünde, Cezayir-İspanya ikili ilişkilerini özel yapan ise AB’nin de bu denkleme doğrudan müdahil olmasıdır.

2004’te José Luiz Rodriguez Zapatero liderliğinde Sosyalist Parti’nin iktidara gelmesiyle İspanya’nın uzun süredir takip ettiği ve Cezayir ile Fas gibi önde gelen Mağrip komşuları ile bölgesel sorunlara müdahil olmadan dengeli bir ilişki kurmayı ifade eden “pozitif tarafsızlık”⁶ politikasından vazgeçmesi İspanya’yı doğrudan bölgesel gerilimlerin içine çekmiştir. Dönemin İspanya Dış İşleri Bakanı Miguel Angel Moratinos’un bir röportajı sırasında, Cezayir’in bölgenin bağımsızlığı için talep ettiği bir referandumu “siyasi çözümsüz” (Benabdallah, 2009, s. 428) olarak nitelmesi İspanya’yı Fas’a yaklaştıran ilk açıklama ve Cezayir ile ilişkilerini gerginleştiren ilk adım olmuştur.

Bölgesel düzeyde önemli bir değişiklik anlamına gelen İspanya’nın yeni politikası, Cezayir’in doğalgaz ihracatı da dahil olmak üzere ticari ilişkilerini yeniden gözden geçirmesi ile sonuçlanmıştır. Üstelik aynı dönem Cezayir-AB ilişkilerinde yeni bir dönemin başlangıcının hemen ardından gelmiş ve hem Cezayir-İspanya hem de Cezayir-AB ilişkilerini derinden etkilemiştir. Bu dönemin enerji piyasaları açısından önemli yapan ise Rusya’nın Ukrayna’yı “gaz çalmakla” suçladığı ve bu nedenle AB’ye gaz akışını kestiği dönem ile kesişmesidir. Avrupalı devletler için kısa süreliğine de olsa alarm zillerinin çalmasına neden olan kriz 2005 yılında başlayıp 2006 yılında AB’ye gaz akışının kesilmesiyle son bulmuştur (The New York Times, 2006). Enerji krizinin eşliğindeki AB, Cezayir’e enerji altyapısının kurulması ve teknolojik iş birliği gibi öncelikleri olan Stratejik Ortaklık (Strategic Partnership) ilişkisi teklif etmiştir. Ancak Cezayir tarafının vizelerin kolaylaştırılması ve Cezayir’e daha fazla Avrupalı yatırımcının gelmesi gibi

5 İlgili veriler BACII-CEPII (Research and Expertise on the World Economy) ve Eurostat verileri kullanılarak üretilmiştir.

6 Bu makalenin kapsamı dışında olmakla birlikte İspanya’nın “pozitif tarafsız” pozisyonunu değiştiren etmenler 2000’li yıllarla birlikte ortaya çıktı. Özellikle düzensiz göçün, uyuşturucu ticaretinin ve Afrika’dan Avrupa’ya terörist geçişinde Fas-İspanya yakınlığı önemli bir yer tutmaktadır. İspanya’yı doğrudan güvenlik sorunları ile baş başa bırakan bu sorunların üstesinden gelebilmek için 2000’li yıllarla birlikte İspanyol hükümetleri Fas ile iş birliği içinde hareket etmeyi tercih etmiştir (Zoubir, 2007).

taleplerinin yanıtı kalmamasıyla proje hayata geçmemiştir (Darbouche, 2008, 382-383). Daha da ötesi Sonatrach'ın Gazprom ile 2006 Ağustos'unda yapmış olduğu bir "gaz OPEC"i kurulmasını hedefleyen iş birliği sözleşmesi AB'nin endişelerini daha da arttırmıştır (Darbouche, 2007).

Böyle önemli bir enerji krizinin eşliğindeki AB için İspanya-Cezayir ilişkileri kritik bir öneme sahiptir. Ancak İspanyol hükümetinin geleneksel Kuzey Afrika siyasetindeki değişiklik krizin daha da büyümesine neden olmuştur. Bunun ilk izleri dönemin İspanya Başbakanı Zapatero'nun 2006 yılının sonlarında Cezayir'e yaptığı ziyaret sırasında görülmüştür. Dönemin Cezayir Cumhurbaşkanı Buteflika, yaklaşık bir yıl önce İspanyol Dış İşleri Bakanının "siyasi çözümsüzlük" olarak tanımladığı referanduma ilişkin açıklamasına ironik bir gönderme yaparak, Zapatero ile yaptığı görüşmenin ardından İspanya'yı Batı Sahra'nın bağımsızlık referandumunu desteklemeye çağırmıştır (Amirah-Fernandez, 2008, s. 357).

İspanyol hükümetinin politika değişikliği enerjinin "oyun değiştiren karta" (Balci, 2014, s. 16) dönüştüğü, başta Cezayir olmak üzere enerji ihracatçısı aktörlerin uluslararası enerji piyasalarında güçlü hale geldiği dönemde gelmiştir. Böyle bir ortamda Cezayir tarafının İspanya'nın sosyalist hükümetinin Fas yanlısı siyasetine en ciddi ve somut tepki Enerji Bakanı Chalib Khelil'den gelmiştir. Khelil İspanya'ya ihraç edilen doğalgazın fiyatının %20 oranında arttırılacağını açıklamıştır. Khelil fiyat artışının sebebini açık bir şekilde belirtmemiş olsa da İspanyol bir diplomat Cezayir'in bu kararının sebebi olarak kendi hükümetinin Batı Sahra'da Fas yanlısı bir çözümü savunmasını işaret etmiştir (Amirah-Fernandez, 2008, s. 357). Bakanın açıklamasından yaklaşık altı ay sonra, Cezayir bir adım daha atarak 2007 Eylül'ünde 6,8 milyar dolarlık Gassi Touil doğalgaz projesinden İspanyol Repsol firmasının çıkarıldığını açıklamıştır (Financial Times, 2007).

Cezayir'in taleplerinin AB tarafından karşılanmaması ve Madrid yönetiminin dış politikada Fas'a her geçen gün daha fazla yaklaşması Cezayir'in İspanya'ya gaz ihracatının da istikrarlı bir şekilde düşmesine neden olmuştur. 2018-2023 yılları arasında Cezayir-İspanya enerji ilişkilerini inceleyen S&P Global rakamları bu açıdan oldukça aydınlatıcıdır. Bu veriler incelendiğinde, Cezayir'in İspanya'ya ihracatının ilgili yıllarda %33 oranında düşmüş olduğu görülmektedir. Diğer yandan İspanya bu açığı ileride bir başka siyasi krize dönüşecek olan bir yönetim başvurarak kapatmış ve ABD'den LNG ithal etmeye başlamıştır. Bu rakam, 2022'ye gelindiğinde ülkenin ithal ettiği toplam doğalgazın %43'üne kadar ulaşmıştır (S&P, 2022). Ancak bölgesel düzeyde seyreden bu gelişmeler ile kıyaslandığında, Rusya'nın Ukrayna'yı işgal girişimi AB için hem daha belirsiz hem de daha ağır koşullar ortaya çıkarmıştır. AB'nin ve İspanya'nın Rusya'ya yaptırım uygulamayı tartıştığı bir dönemde, İspanya dış politikası ciddi bir ikileme tanıklık etmiştir. Madrid yönetimi bir yandan Akdeniz üzerinden AB'ye akan göçmen krizi, insan kaçakçılığı, terör eylemleri ve uyuşturucu ticareti gibi sorunları AB'nin dışında tutmak için Fas ile anlaşma yolları ararken diğer yandan ise enerji ihtiyacının %45'i gibi önemli bir kısmını karşılayan Cezayir ile iş birliği arasında bir çıkmaza girmiştir.

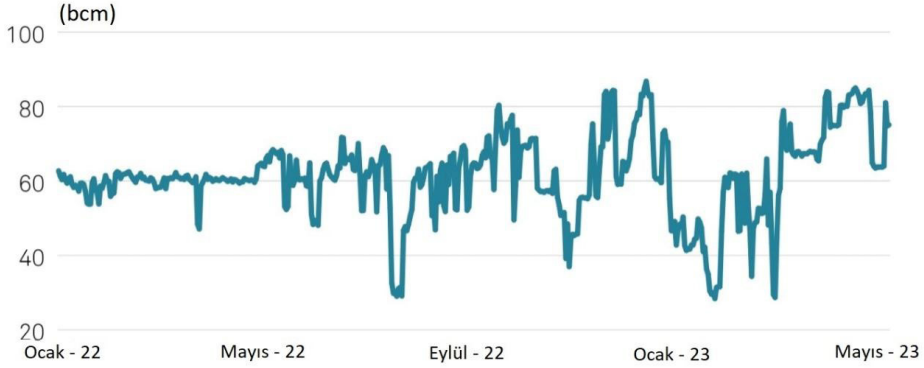
Tüm bu siyasi çıkmaz içinde İspanya'nın dış politikadaki tercihlerine ilişkin ilk sinyal İspanya Başbakanı Pedro Sanchez'den gelmiştir. İspanyol Başbakan Rusya'nın Ukrayna'yı işgal girişimini başlattığı 2022 Şubat'ından yaklaşık bir ay sonra, Mart ayında İspanya'nın Batı Sahra konusunda Fas'ın planını destekleyeceklerini açıklamıştır (Algerie Patriotique, 2022). Rusya ile AB arasında gaz bağlantısının kesilmesiyle enerji piyasasında güçlü bir aktör haline gelen Cezayir'in ilk tepkisinin İspanya'ya gaz akışını tümüyle kesmek olacağı düşünülmüştür. Ancak Cezayir Cumhurbaşkanı "Cezayir hiçbir zaman İspanya'ya gaz akışını kesmeyecek" ifadeleri ile en azından ilk değerlendirmelerde bu seçeneğin ortadan kalktığı görülmüştür. Bu nedenle birçok araştırmacının beklentisi Cezayir'in İspanya'ya doğalgaz satışını kesmeden, tıpkı 2007'de yaptığı gibi, daha yüksek fiyatlı bir anlaşmayı dayatacağı olmuştur (S&P, 2022).

Cezayir tarafı İspanya'ya ilk somut tepkisini ise İspanya Büyükelçisini bakanlığa çağırarak göstermiştir. Büyükelçiye İspanyol Başbakanın Batı Sahra ile ilgili açıklamalarını "memnuniyetsizlik" ve "şaşkınlık" (Aljazeera, 2022) ile karşıladıklarını dile getirmiştir. Bu açıklamanın ardından ilk olarak Madrid'in enerji bağımlılığı aklı gelse de Cezayir Dış İşleri Bakanlığı doğalgaz ve petrol anlaşmalarının 2023'e kadar sürdüğü için iptal edilmeyeceklerini; fakat aynı anlaşmaların ihraç edilen ürünlerin yeniden fiyatlandırılması için Cezayir'e yetki verdiğini açıklamıştır. Aynı açıklamada bakanlık petrol ve doğalgaz dışındaki anlaşmaların yeniden gözden geçirileceğini dile getirirken ilk kez açık bir şekilde doğalgaz ihracatında İtalya'ya öncelik verileceğini ifade etmiştir (Algerie Patriotique, 2022).

Cezayir'in İspanya'ya asıl tepkisi ise dolaylı olarak gelmiş ve Cezayirli yetkililer İspanya'ya Fas üzerinden gaz temin eden Mağrip Avrupa boru hattını kapattığını açıklamıştır. Cezayir tarafının böyle bir tercihte bulunmasının en önemli nedeni, ilgili boru hattından (transit ülke konumundaki) Fas'ın da faydalanmasıydı. Örneğin Fas, 2022 yılındaki rakamlara göre, elektrik ihtiyacının yaklaşık %17'lik kısmını bu boru hattı sayesinde elde etmiştir. Bu açıdan Mağrip Avrupa boru hattının kapatılması Fas için önemli bir enerji sorununa dönüşmüştür (Rosenthal, 2023). Boru hattının kapanması ile Cezayir İspanya'ya yıllık sadece 10 bcm kapasitesi olan MEDGAZ boru hattı ve LNG yoluyla doğalgaz ihraç etmeye başlamış ve bunun sonuçları da çok kısa bir sürede görülmüştür. S&P Global Data'ya göre, İspanya'nın Cezayir'den ithal ettiği doğalgaz bir yıl içinde %35 oranında düşmüştür. Bu düşüşe rağmen aynı dönem içinde AB'nin Cezayir'den ithal ettiği gaz oranı %10'dan %12'ye çıkmıştır (S&P, 2023). Bu artışta en önemli neden, İspanya'ya gaz ihracatının arttığı dönemde İtalya'ya doğalgaz ihracatının anlamlı bir şekilde artmasıdır. Örneğin Cezayir'in İtalya'ya ve İspanya'ya boru hatları yoluyla ihraç ettiği doğalgaz miktarını gösteren Şekil 2 ve 3 incelendiğinde benzer dönemlerde farklı dalgaların ve farklı rakamların ortaya çıktığı görülmektedir (Şekil 2 ve 3). Tüm bu verileri daha genel bir bağlamda değerlendirecek olursak; İspanya'ya doğalgaz ihracatını azaltmasına rağmen Cezayir'in AB ile karşılıklı bağımlılığı etkilenmemiştir.

Şekil 2: Cezayir'in 2022-23 döneminde İspanya'ya (boru hatları) yoluyla doğalgaz ihracatı (S&P)

Şekil 2: Cezayir'in 2022-23 döneminde İtalya'ya (boru hatları) yoluyla doğalgaz ihracatı (S&P)

Batı Sahra meselesindeki pozisyonundan ötürü Cezayir'in doğalgazı silah olarak kullanma girişimi karşısında İspanya, doğalgaz ihtiyacı için ABD'den yaptığı LNG ithalatını artırmıştır. Üstelik İspanya, ABD'den ithal ettiği LNG'nin bir kısmını Fas'a satacağını açıklamıştır. Beklendiği üzere, İspanya'nın bu kararı Cezayir ile ilişkilerinde gerginliği artırıcı etkisi oldu (Jeune Afrique, 2022). Cezayir İspanya ile arasındaki 20 yıllık "dostluk ve iş birliği" anlaşmasını askıya aldığı açıklamıştır. Bununla da yetinmeyerek İspanya ile her türlü ithalat ve ihracat faaliyetlerini askıya alarak hem diplomatik hem de ticari manada ilişkileri durma noktasına getirmiştir (TSA, 2022). Diğer yandan İspanya Dışişleri Bakanı Jose Manuel Albares ise gaz tedariki de dahil olmak üzere ilgili anlaşmaların kendilerine haklar sağladığını ifade ederek İspanya olarak hem ulusal çıkarlarını hem de şirketlerinin haklarını savunacakları açıklamıştır (Reuters, 2022).

Yine de 2022 yılının Haziran ve Temmuz aylarında Cezayir'e yapılan ihracat bir önceki yıla göre gerilemiştir. 2021 yılının ilgili aylarında İspanya'nın Cezayir'e yaptığı ihracat 329 milyon avroyken

Cezayir'in ticareti durdurduğu 2022 yılında bu rakam 94 milyon avroya kadar düşmüştür (Le Monde, 2022). Hem söz konusu rakamlar hem de Cezayir'in belli başlı ürünlerde İspanyol yatırımcıların ikinci müşterisi olduğu düşünüldüğünde ikili ilişkilerin siyasi ve ticari manada ciddi bir yara aldığı görülmektedir.

Cezayir-İspanya ikili ilişkilerini etkileyen bir diğer önemli dinamik ise AB'nin varlığı olmuştur. İspanya AB'nin enerji koridorunda yer almaktadır. Bu ise AB'nin Cezayir-İspanya ilişkilerine müdahil olmak için yeterli bir sebep olmuştur. Bu kapsamda değerlendirilebilecek en somut gelişme Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel'in 5 Eylül 2022 tarihinde Cezayir'e yaptığı resmi ziyaret olmuştur. Ziyareti sırasında Cumhurbaşkanı Tebbune ve Dış İşleri Bakanı Lamamra ile görüşen Michel'in ajandasında AB'nin enerji krizi vardı. Cezayir tarafı ise mevcut anlaşmaların Cezayir'i "dezavantajlı" hale getirdiğini ifade etmiştir. Daha da önemlisi Cezayir açık bir şekilde AB ve İspanya gibi AB üyesi ülkeler ile aralarında Batı Sahra kaynaklı "siyasi anlaşmazlık" (El Watan, 2022) olduğunu resmi bir şekilde ifade etme şansı bulmuştur. Böylelikle Cezayir tarafı doğalgaz ihracatının sadece ticari bir mesele olmadığını aynı zamanda – ve hatta Cezayir için daha çok – siyasi bir mesele olduğunu açıklamıştır.

Üst düzey ziyaretinden de anlaşılacağı üzere, AB'nin İspanya-Cezayir ilişkilerindeki şekillendirici rolü Cezayir-İspanya ilişkilerinin seyrini değiştirmese dahi AB ile Cezayir arasındaki karşılıklı bağımlılığın ve AB'nin enerji güvenliğinin garantisi olmuştur. Kuşkusuz Cezayir'i karşılıklı bağımlılığın tarafı olarak değil bağımlı olunan aktör haline getiren koşullar Rusya'ya uygulanan yaptırımlardır. Ancak Cezayir'in en büyük ikinci müşterisinin İspanya olduğu düşünüldüğünde, boru hattının uzun süre kapalı kalması İspanya kadar kendisinin de cezalandırılması anlamına gelmektedir. Daha da ötesi bu durum her iki tarafın da kazancını artıracığı öngörüsüne dayanan karşılıklı bağımlılığa uygun görünmemektedir.

Özellikle AB'nin devreye girmesiyle, karşılıklı bağımlılığın tarafları yeniden uzlaşmaya yaklaşmışlardır. Her iki tarafın enerji firmaları (Sonatrach ve Naturgy) yeni bir sözleşme için tarafları bir araya getirirken asıl pazarlıklar fiyatlar ve sözleşmenin süresi üzerinden yaşanmıştır (El Watan, 2022). Yapılan anlaşma ile Cezayir %24'lük pay ile İspanya'nın en büyük ikinci tedarikçisi konumuna yükselmiştir (Pena, 2022). Başka bir şekilde ifade edecek olursak, Cezayir İspanya'ya doğalgaz ihracatından iptal ettiği anlaşmaya kıyasla 15 kat daha fazla gelir elde eden yeni bir anlaşma imzalamıştır (Le Quotidien d'Oran, 2022).

İki ülke arasındaki anlaşmaya rağmen İspanya, siyasi duruşundan taviz vermemiştir. Örneğin Batı Sahra konusunda Fasa' desteğini sürdürürken Fasa' doğalgaz temin etmeye de devam etmiştir (Maghreb Émergent, 2022). Bu durum ise İspanya'nın Cezayir ile ilişkilerini sadece siyasi değil ticari manada da etkilemeye devam etmiştir. İspanyol basınındaki bir hesaplama göre, ikili ticari ilişkilerin kötüleşmesi iki ülke arasındaki ticaretin %71 oranında düşmesine, İspanyol firmaların ise yaklaşık 1.200 milyon avroluk ticaret gelirinden olmasına neden olmuştur. Aynı dönemde İspanya'nın doğalgaz ithalatına %20 daha fazla ödeme yaptığı düşünüldüğünde, ticaret dengesinin öngörülenden fazla bozulmaya neden olacağı vurgulanmıştır. Bu rakamları doğrulayan açıklama ise İspanya Ticaret

Bakanlığından gelmiştir. Bakanlığın yaptığı açıklamada yılın ilk iki ayında Cezayir'e yapılan ticaret bir önceki yıla göre %96,3 oranında azalmıştır (El Watan, 2023a). Kısacası çeşitli küresel ve bölgesel gelişmeler karşılıklı bağımlılığı tehdit etmiş olsa da bu bağımlılığı güçlü kılan koşulların varlığı ilişkinin karakterini değiştirememiştir. Daha da ötesi, karşılıklı bağımlılığın bir tarafı olarak AB'nin güçlü varlığı üyelerinin dış politika tercihlerinde de dikkat çeken bir rolü olmuştur.

6. Sonuç

Cezayir'in AB ülkeleriyle veya AB ile ilişkileri hiçbir zaman AB'nin Rusya ile ilişkilerinde olduğu gibi güvenlik problemine dönüşmemiştir. Tam tersine, bu ilişkideki karşılıklı bağımlılığı üreten dinamiklerin varlığı – her ne kadar siyasi krizler olarak adlandırılrsa da – devam etmiştir. Bunu kavramsal düzeyde ifade edecek olursak; karşılıklı bağımlılık ilişkilerde ortaya çıkan çeşitli zorluklara ve engellere rağmen tarafları daha fazla işbirliğine itmiştir (Krickovic, 2015: s. 3). Bu açıdan 2000'li yıllarda üç önemli yapısal dinamiğin kendini tekrarlayan bir süreç ürettiği ve karşılıklı bağımlılığı tehdit etmesine rağmen iki taraf arasındaki ilişkinin güçlendiği görülmektedir.

Birinci olarak AB'nin enerjiye ihtiyacı açık bir şekilde Cezayir'i Batı Sahra meselesinde güçlü bir aktör haline getirmektedir. Bu konumu sadece enerjinin fiyatlandırılması konusunda Batılı devletleri ticari manada zorlamamış aynı zamanda siyasi ve jeopolitik manada da Batı'nın müttefiklerini zor durumda bırakmıştır. Bu açıdan on yıllardır çözülemeyen Batı Sahra meselesinin AB'nin enerji krizinin tam da merkezinde yer aldığını söylemek mümkündür. Üstelik bölgesel meseleler sadece bununla da sınırlı değildir. Afrika'dan Avrupa'ya doğru artan ve etkisi her geçen gün daha fazla siyasi hale gelen göçmenlerin Fas'ı koridor olarak kullanması AB'nin dış politikasında üyelerini zorlayıcı etkisi olmuştur. Özellikle İspanya dış politikasında izleri görülen bu gelişmeler karşılıklı bağımlılığın şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

İkinci olarak ise tüm bu jeopolitik denklemi AB için daha da zorlayıcı hale getiren Cezayir'in geleneksel olarak Rusya ile yakın ilişki içinde olmasıdır. Bu özelliği onu Rusya'nın silah ticaretinde Afrika'daki en büyük müşterisi haline getirmektedir. Siyasi bağlamda da Cezayir, tarihte olduğu gibi günümüzde de Rusya ile yakın ilişkilerini devam ettirmektedir. Yakın dönemde ise kendini Rusya'nın bölgedeki "stratejik ortağı" olarak konumlandırmaktadır. Bu dinamiğin önemi ise Batı'nın küresel ölçekte Rusya ile yaşadığı krizlerin bölgesel manada karşılıklı bağımlılığı etkileyecek şekilde yeniden ortaya çıkmasıdır. Tüm bu yapısal krizler karşısında gerilen ilişkiler karşılıklı bağımlılığı sınırlayıcı etkileri olsa da AB açık bir biçimde üyelerinin dış politikasına müdahil olarak Cezayir ile ilişkilerini koruma gereği hissetmiştir. Bunun arkasında yatan temel neden ise yıllar önce karşılıklı bağımlılığı şekillendiren yapısal koşulların hala varlığını sürdürmesidir.

AB'yi Cezayir gazına iten bu iki faktörün ötesinde karşılıklı bağımlılığı ortaya çıkaran üçüncü faktör ise Cezayir ekonomisinin geçmişten bugüne kadar enerji ihracatına bağımlı bir yapıya sahip olmasıdır. Bu faktörle birlikte düşünüldüğünde, Cezayir'in zengin yeraltı kaynaklarını siyasi bir silah olarak kullanılmasını zorlaştırmaktadır. Bu durumu Cezayirli politika yapımcılar en iyi Batı Sahra meselesinde AB içinde Fas için verilen desteğin artmasından görmek mümkündür. Böyle

bir durumda Cezayirli yetkililer için üst düzey diplomatik tepkiler daha çok duyulurken enerjinin tehdit aracı haline gelmesini zorlaştırmaktadır. Çünkü böyle bir tepki AB'nin enerji güvenliği kadar Cezayir ekonomisinin kronikleşen krizlerini tetikleme ihtimalini de barındırmaktadır.

Bu yapısal dinamikler, Cezayir-AB enerji ilişkilerinin hem bölgesel hem de küresel düzeyde karşılıklı bağımlılığı pekiştiren bir çerçevede şekillendiğini göstermektedir. Ancak, bu ilişkinin gelecekte nasıl evrileceği ve farklı bağlamlarda nasıl yeni dinamikler üretebileceği sorusu, daha derinlemesine incelenmeye değer bir araştırma alanı olarak öne çıkmaktadır. Özellikle AB içindeki devletlerin farklı çıkarları söz konusu olduğu durumlarda üye devletlerin dış politika tercihleri arasındaki farklılıklar önemli bir inceleme alanı sunmaktadır. Bu açıdan özellikle AB'nin büyük güçleri olan Fransa ve Almanya'nın, tüm AB ülkelerini etkileyen enerji ve göç gibi alanlarda İtalya ve İspanya ile ilişkilerinin nasıl şekillendiği önemli bir çalışma alanı olarak öne çıkmaktadır. Diğer yandan Cezayir'in bölgesel rekabetini etkileyen bir başka önemli unsur (Fas'ın ve) Cezayir'in Afrika kıtasındaki diğer ülkelerle olan ilişkileridir. Bu ilişkilerin Cezayir'in dış politikadaki stratejileri ve enerji siyasetindeki imkan ve sınırlarını göstermesi açısından bu makaledeki tartışmaları tamamlayıcı nitelikte olacaktır.

Kaynakça

- African Newspaper*. (2022). Tindouf: Nervous Algerian Army Conducts Military Exercise Ahead of African Lion 2022. 8 Haziran. <https://northafricapost.com/58179-tindouf-nervous-algerian-army-conducts-military-exercise-ahead-of-african-lion-2022.html>. (Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2023).
- Aïssaoui, A. (2001). *Algeria: The Political Economy of Oil And Gas*, New York: Oxford University Press.
- Aïchoune, A. (2022). Crise énergétique : L'UE sollicite le soutien de l'Algérie. *el-Watan*, 6 Eylül. <https://elwatan-dz.com/crise-energetique-lue-sollicite-le-soutien-de-lalgerie>. (Erişim Tarihi: 1 Haziran 2023).
- Aljazeera* (2022). Algeria recalls Spain envoy over Western Sahara policy change. 19 Mart. <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/19/algeria-recalls-spain-envoy-over-western-sahara-policy-change>. (Erişim Tarihi: 1 Temmuz Haziran 2023).
- Alilat, F. (2022). Algérie : pourquoi Alger veut couper le gaz à l'Espagne. *Jeune Afrique*, 28 Nisan. <https://www.jeuneafrique.com/1342952/politique/algerie-pourquoi-alger-veut-couper-le-gaz-a-lespagne/>. (Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2023).
- Amirah-Fernández, H. (2008). Spain's policy towards Morocco and Algeria: balancing relations with the southern neighbours. Yahia H. Zoubir ve Haizam Amirah-Fernandez (der), *North Africa: Politics, Region, and the Limits of Transformation* 348-365, London: Routledge.
- Balçı, A. (2014). Enerjisine Kavuşan Komşuluk: Türkiye-Kürdistan Bölgesel Yönetimi İlişkileri, *SETA Analiz*, Haziran, Sayı: 97.
- Balteanu, I. & Viani, F. (2023). The energy dependency of the EU and Spain. *Economic Bulletin/Banco de España* 2(Q3), 2-12.
- Benabdallah, K. (2009). The position of the European Union on the Western Sahara conflict. *Journal of Contemporary European Studies* 17(3), 417-435.
- Benameur, L. (2022). Algérie – Espagne : « Depuis le 8 juin, il n'y a aucun échange... ». *TSA*, 4 Ekim. <https://www.tsa-algerie.com/algerie-espagne-depuis-le-8-juin-il-ny-a-aucun-echange/>. (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2023).

- Bennett, A. & Checkel, J. T. (2015). Process Tracing: From philosophical roots to best practices. Andrew Bennett, Jeffrey T. Checkel (der), *Process Tracing: From Metaphor to Analytic Tool*, Cambridge University Press: Chambridge.
- Bigerna, S.. et all. (2023). Between saying and doing for ensuring energy resources supply: The case of Italy in time of crisis. *Resources Policy* 85(A), 1-14.
- Boltolini, B. & Eising, R. (2017). Faming processes and lobbying in EU foreign policy: case study and process-tracing methods. *European Political Science* 16, 354–368.
- Boubaker, F., & Hamzaoui, D. (2024). Algeria and Energy Security Diplomacy in The Mediterranean: Between Stability and Change. *Journal Of Al-Naqed for Political Studies* 80(1), 497-515.
- Bouckaert, R. & Dupont, C. (2022). Turning to Algeria to replace Russian gas: a false solution. *Policy Brief* 2, Brussels School of Governance, Brüksel.
- British Petroleum*. (2003). Statistical Review of World Energy 2002.
- British Petroleum*. (2014). Statistical Review of World Energy 2013.
- British Petroleum*. (2022). Statistical Review of World Energy 2021.
- British Petroleum*. (2023). Statistical Review of World Energy 2022.
- Byrne, J. J. (2009). Our Own Special Brand of Socialism: Algeria and the Contest of Modernities in the 1960s. *Diplomatic History* 33(3), 427-447.
- Casier, T. (2011). The rise of energy to the top of the EU-Russia agenda: from interdependence to dependence?. *Geopolitics*, 16(3), 536-552.
- Carreno, B. & Landauro, I. (2022). Spain vows to defend its interests after Algeria halts all non-gas trade. *Reuteurs*, 9 Haziran.
- Collier D. (2011). Understanding Process Tracing. *Political Science & Politics*, 44(4), 823-830.
- Darbouche, H. (2007). Russian–Algerian cooperation and the ‘Gas OPEC’: What’s in the pipeline?. *CEPS*, Policy Brief. No. 123.
- Darbouche, H. (2008). Decoding Algeria’s ENP policy: Differentiation by other means? *Mediterranean Politics*, 13(3), 371-389.
- Darbouche, H. (2009). EU–Algeria trade and energy interests in the framework of the EMP: The politics of ‘specificity’ in an interdependent relationship. *Journal of Contemporary European Studies*, 17(3), 369-386.
- De Micco, P. (2014). *A cold winter to come? The EU seeks alternatives to Russian gas*. European Parliament, Directorate-General for External Policies-Policy Department.
- EIA, (2019). “Natural gas exports.” 25 Mart. <https://www.eia.gov/international/analysis/country/DZA>. (Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2023).
- ENI, (2022). Eni and Sonatrach agree to increase gas supplies from Algeria through Transmed. 11 Nisan. <https://www.eni.com/assets/documents/press-release/migrated/2022-en/04/PR-Eni-Algeria-Draghi-CEO.pdf>. (Erişim Tarihi: 4 Eylül 2023).
- Esnault, B. (2003). Interdépendance et développement: Le cas d’écologie euro-méditerranéen. *Sociétal* 42(4).
- Financial Times* (2007). Repsol loses Algeria gas Project. 4 Eylül. <https://www.ft.com/content/dc388b2c-5a87-11dc-9bcd-0000779fd2ac>. (Erişim Tarihi: 1 Nisan 2023).
- France 24*. (2022). Macron en Algérie : une visite sous haute tension pour apaiser les contentieux. 24 Ağustos. <https://www.france24.com/fr/afrique/20220824-macron-en-alg%C3%A9rie-une-visite-sous-haute-tension-pour-apaiser-les-contentieux>. (Erişim Tarihi: 7 Nisan 2023).

- George, A. L. & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. MIT Press: London.
- Ghilès, F. (2009). Algeria: A strategic gas partner for Europe. *Journal of Energy Security*, Şubat.
- Fakir, I. (2023). The Western Mediterranean: Energy and geopolitics. A. Sözen, Nimrod G., Camille L., (der.), *Conflict Resolution in the Mediterranean: Energy as a Potential Game-Changer* (52-66). Amsterdam: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Falleti, T. G. & Lynch, J. F. (2009). Context and causal mechanisms in political analysis. *Comparative political studies* 42(9), 1143-1166.
- Hadjam, Z. (2022). Négociations algéro-espagnoles sur le gaz : Naturgy sous pression. *el-Watan*, 5 Eylül.
- Hadjam, Z. (2023). Avec une baisse de 86,6% entre juin 2022 et février 2023 : Le déficit des échanges commerciaux algéro-espagnols s'aggrave.», *el-Watan*, 25 Nisan. <https://elwatan-dz.com/avec-une-baisse-de-866-entre-juin-2022-et-fevrier-2023-le-deficit-des-echanges-commerciaux-algero-espagnols-saggrave#:~:text=R%C3%A9gions-,Avec%20une%20baisse%20de%2086%2C6%25%20entre%20juin%202022%20et,commerciaux%20alg%C3%A9ro%2Despagnols%20s'aggrave.> (Erişim Tarihi: 22 Nisan 2023).
- Hadjam, Z. (2023a). L'Italie est un marché clé pour l'Algérie : Les exportations algériennes de gaz vers l'Europe en hausse. *el-Watan*, 24 Mayıs. <https://elwatan-dz.com/litalie-est-un-marche-cle-pour-lalgerie-les-exportations-algeriennes-de-gaz-vers-leurope-en-hausse.> (Erişim Tarihi: 17 Nisan 2023).
- Hamadi, R., (2023). Algérie – Italie : Giorgia Meloni à Alger pour aller au-delà du gaz, *TSA*, 23 Ocak. <https://www.tsa-algerie.com/algerie-italie-giorgia-meloni-a-alger-pour-aller-au-dela-du-gaz/>. (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2023).
- Hayes, M. H. (2004). Algerian gas to Europe: the transmed pipeline and early Spanish gas import projects. *Geopolitics of Gas Working Paper Series*, James A. Baker III Institute for Public Policy, No: 27.
- Himri, Y. et all. (2022). Overview of the role of energy resources in Algeria's energy transition. *Energies*, 15(13), 1-26.
- International Crises Group*. (2018). Breaking Algeria's Economic Paralysis.” Middle East and North Africa, no. 192, 18 Ekim. <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/algeria/192-breaking-algerias-economic-paralysis.> (Erişim Tarihi: 7 Ocak 2023).
- International Crisis Group*. (2022). The Impact of Russia's Invasion of Ukraine in the Middle East and North Africa. 14 Nisan. <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/impact-russias-invasion-ukraine-middle-east-and-north-africa.> (Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2023).
- Jervis, R. (1978). Cooperation under the Security Dilemma, *World Politics* 30(2), 167-74.
- Jeune Afrique*. (2022). Gaz : Alger et Rome signent pour 570 millions d'euros de contrat. 27 Ekim. <https://www.jeuneafrique.com/1388905/economie-entreprises/gaz-alger-signe-pour-570-millions-deuros-de-contrat-avec-litalie/>. (Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2023).
- Jewkes, S. & Amante, A. (2022). Italy to get more gas from Algeria, foreign minister says, *Reuters*, 28 Şubat. <https://www.reuters.com/business/energy/italy-get-more-gas-algeria-foreign-minister-says-2022-02-28/>. (Erişim Tarihi: 13 Haziran 2023).
- Karim, B. (2022). L'Algérie rappelle son ambassadeur à Madrid et exprime son «étonnement». *Algerie Patriotique*, 19 Mart. <https://www.algeriepatriotique.com/2022/03/19/lalgerie-rappelle-son-ambassadeur-a-madrid-et-exprime-son-etonnement/>. (Erişim Tarihi: 13 Haziran 2023).
- Keohane, R. O. (1984). *After Hegemony: Co-operation and Discord in the World Political Economy*. Princeton NJ: Princeton University Press.

- Keohane, R. O. & Nye, J. (1989). *Power and Interdependence: World Politics in Transition* New York: Little, Brown and Company.
- Koremenos, B. Et all. (2001). The Rational Design of International Institutions. *International Organization* 55(4), 761–799.
- Kramer, A. E. (2006). Russia Cuts Off Gas to Ukraine in Cost Dispute”, *The New York Times*, 2 Ocak. <https://www.nytimes.com/2006/01/02/world/europe/russia-cuts-off-gas-to-ukraine-in-cost-dispute.html>. (Erişim Tarihi: 27 Haziran 2023).
- Krickovic, A. (2015). When interdependence produces conflict: EU–Russia energy relations as a security dilemma. *Contemporary Security Policy*, 36(1), 3–26.
- Le Monde*. (2023). L'Italie scelle l'augmentation de sa fourniture de gaz depuis l'Algérie. 19 Temmuz. https://www.lemonde.fr/afrique/article/2022/07/19/en-visite-en-algerie-le-premier-ministre-mario-draghi-scelle-l-augmentation-de-la-fourniture-de-gaz-a-l-italie_6135326_3212.html. (Erişim Tarihi: 13 Haziran 2023).
- Lowi, M. R. (2009). *Oil Wealth and the poverty of Politics* Algeria Compared. New York: Cambridge.
- Maghreb Émergent*. (2022). Flux inverse du GME : L'Espagne intensifie le pompage de gaz vers le Maroc. 17 Aralık. <https://maghrebemergent.net/flux-inverse-du-gme-lespagne-intensifie-le-pompage-de-gaz-vers-le-maroc/>. (Erişim Tarihi: 19 Haziran 2023).
- Mahoney, J. (2012). The Logic of Process Tracing Tests in the Social Sciences. *Sociological Methods & Research*, 41(4), 570–597.
- Mikulska, A., & Finley, M. (2024). Asymmetric Interdependence and Wielding the Energy Weapon: Russia and the EU post Russian Invasion of Ukraine. *Current Sustainable/Renewable Energy Reports*, 11, 1–6.
- Molina, I. Fernandez et all. (2013). La construction de l'interdépendance entre l'Espagne et le Maroc (1995-2009)”. *Paix et Sécurité Internationales (Euromediterranean Journal of International Law and International Relations)*, 1, 91–101.
- Morel, S. (2022). Entre l'Espagne et l'Algérie, une crise diplomatique aux lourdes conséquences économiques., *Le Monde*, 10 Ekim. https://www.lemonde.fr/afrique/article/2022/10/10/entre-l-espagne-et-l-algerie-une-crise-diplomatique-aux-lourdes-consequences-economiques_6145216_3212.html#:~:text=Mais%20en%20octobre%202021%2C%20Alger,diplomatie%20entre%20les%20deux%20pays. (Erişim Tarihi: 24 Haziran 2023).
- Nabil D. (2022). La première mesure tombe : l'Algérie va revoir tous les accords avec l'Espagne. *Algerie Patriotique*, 19 Mart. <https://www.algeriepatriotique.com/2022/03/29/la-premiere-mesure-tombe-lalgerie-va-revoir-tous-les-accords-avec-lespagne/>. (Erişim Tarihi: 24 Haziran 2023).
- Nields, R. (2014). Algeria opens new territory to oil drilling. *Reuters*, 28 Ocak. <https://www.aljazeera.com/features/2014/1/28/algeria-opens-new-territory-to-oil-drilling>. (Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2023).
- Özgür, B. (2019). Cezayir 2018. Kemal İnat, Muhittin Ataman (der). *Ortadoğu Yılığ 2018* (335–350). Ankara: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Özgür, B. (2024). Bouteflika's Foreign Policy in the Service of Algeria's Internal Power Struggle, 1999–2004. *The Middle East Journal*, 78(1), 35–52.
- Polachek, Solomon W. (1980). Conflict and Trade, *Journal of Conflict Resolution* (24)1, 55–78.
- Pena, J. J. (2022). L'Espagne et l'Algérie scellent leurs nouveaux prix d'approvisionnement en gaz. *atalayar.com*, 11 Ekim. <https://www.atalayar.com/fr/articulo/economie-et-entreprises/lespagne-et-lalgerie-scellent-leurs-nouveaux-prix-dapprovisionnement-en-gaz/202.210.1015240.515.8564.html#:~:text=Les%20deux%20soci%C3%A9t%C3%A9s%20continuent%20de,le%20Portugal%20et%20la%20Gr%C3%A8ce.> (Erişim Tarihi: 21 Nisan 2023).

- Popo, H. (2023). Algerian gas flows to Europe shrink, but Italy gains as trade ties strengthen. *S&P Global Commodity Insights*, 31 Ocak. <https://www.spglobal.com/commodityinsights/es/market-insights/latest-news/natural-gas/013123-algerian-gas-flows-to-europe-shrink-but-italy-gains-as-trade-ties-strengthen#:~:text=Algerian%20gas%20flows%20to%20Europe%20fell%20by%20around%206%20Bcm,burgeoning%20energy%20ties%20with%20Italy.> (Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2023).
- Prontera, A. (2023). Winter is coming: Russian gas, Italy and the post-war European politics of energy security. *West European Politics* (47)2, 1-26.
- Reuters. (2014). Italy struggles with Plan B if Russian gas supplies cut. 26 Ağustos. <https://www.reuters.com/article/ukraine-crisis-gas-italy-idUSL5N0QV30B20140826>. (Erişim Tarihi: 8 Haziran 2023).
- Rosenthal, J. (2023). In Reverse Natural Gas and Politics in the Maghreb and Europe. *Foreign Policy Research Institute*, 27 Haziran. <https://www.fpri.org/article/2023/06/in-reverse-natural-gas-and-politics-in-the-maghreb-and-europe/>. (Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2023).
- R. N. (2022). Algérie – Espagne: Les négociations sur le prix du gaz se poursuivent. *Le Quotidien d'Oran*, 13 Eylül. <https://algeria-watch.org/?p=84274>. (Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2023).
- Saadi, D. (2022). Algeria Committed to Supply Gas to Spain Despite Tensions: President. *S&P Global Commodity Insights*, 24 Nisan. <https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/natural-gas/042422-algeria-committed-to-supply-gas-to-spain-despite-tensions-president>. (Erişim Tarihi: 26 Haziran 2023).
- Sandri, S. et all. (2023). The European green deal: Challenges and opportunities for the Southern Mediterranean. *Mediterranean Politics* 30(1), 1-12.
- Segond, V. (2020). Mario Draghi entame sa tournée d'acheteur de gaz à Alger. *Le Figaro*, 11 Nisan. <https://www.lefigaro.fr/conjoncture/mario-draghi-entame-sa-tournee-d-acheteur-de-gaz-a-alger-20220411>. (Erişim Tarihi: 8 Haziran 2023).
- Sever, S.D. (2022). Natural Gas and Energy Security. Olawuyi, D.S., Pereira, E.G. (der). *The Palgrave Handbook of Natural Gas and Global Energy Transitions*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Tahchi, B. (2024). Algerian gas to strengthen energy security of the European Union: Policy, capacity and strategy. *Energy Reports*, 11, 3600-3613.
- Testas, A. (2001). Maghreb-EU Migration: Interdependence, Remittances, the Labour Market and Implications for Economic Development, *Mediterranean Politics* 6(3), 64-80.
- Tichý, L. et all. (2020). The actorness of the EU in its energy relations with Algeria. *Insight Turkey*, 22(4), 201-228.
- TRT Haber. (2021). Cezayir, Fas'ın gazını kesti: Artık o hat kullanılmayacak, *TR Haber*, 31 Ekim. <https://www.trhaber.com/dunya/cezayir-fas-in-gazini-kesti-artik-o-hat-kullanilmayacak-h18180.html>. (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2023).
- TSA. (2022). Gaz : le chef de la diplomatie italienne à Alger. 28 Şubat. <https://algeria-watch.org/?p=82155>. (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2023).
- TSA. (2023). Sonatrach – Eni : cinq nouveaux axes de coopération. 23 Ocak. <https://www.tsa-algerie.com/sonatrach-eni-cinq-nouveaux-axes-de-cooperation/>. (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2023).
- Yergin, D. (2006). Ensuring energy security. *Foreign Affairs* 85(2), 69-82.
- Zoubir, Y. H. (2000). Algerian-Moroccan relations and their impact on Maghribi integration. *The Journal of North African Studies* 5(3), 43-74.
- Zoubir, Y. H. (2007). Stalemate in Western Sahara: ending international legality. *Middle East Policy* 14(4), 158-177.

Understanding Natural Gas Politics in the Western Mediterranean: A Comparative Analysis of Algeria's Relations with Spain and Italy

Berkan ÖZGÜR

Since the Russian invasion on Ukraine, energy issue has become a hotbed the European Union (EU) because of the EU's dependency on Russia in term of natural gas. Another noteworthy aspect of the EU's dependency on Russia is the increasing role of Algeria in the EU's energy security equation. Algeria has long been one of the EU's important energy suppliers since the discovery of oil and natural gas resources in Algeria. Since the early 1960s, Algeria has provided the energy needs of the European continent through pipelines carrying oil and natural gas to Southern European countries, making it the EU's third-largest supplier. For example, in the 2000s, Algeria consistently provided around 20% of the natural gas needed by the EU. Furthermore, after the Ukraine crisis, Algeria became the country that most boosted natural gas exports to the EU. Therefore, Algeria has played a crucial role in diversifying the EU's energy supply points.

On the other hand, energy exports to the EU hold vital importance for Algeria's foreign trade. Primarily, 95-98% of the Algerian economy relies on revenues generated from resources such as natural gas and oil, with the EU accounting for 95% of these exports. For instance, in 2022, Algeria's total liquefied natural gas (LNG) exports were 16.1 bcm, and its LNG exports to the EU were 15.4 bcm. Similarly, while Algeria exported a total of 38.9 bcm of natural gas through pipelines, 34.1 bcm of that went to the EU. Thus, Europe, and more specifically, the EU, play a crucial role in Algeria's energy exports. In summary, the EU represents a secure and stable market for Algeria, and having a rich and reliable market like the EU is critical for the Algerian economy, which heavily depends on natural resources.

Due to all these reasons, especially in the 2000s, Algeria has presented opportunities for the EU in times of strained relations between Russia and Ukraine. Thus, the EU's need for energy and Algeria's need for exports make both parties mutually dependent. However, this dependency is not limited to trade alone. Many recent studies indicate that this dependence encompasses various contexts such as migration, energy, and economic-political aspects. Studies focusing on

---

* Sakarya Üniversitesi, Ortadoğu Enstitüsü, berkanozgur@sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3516-9263>.

these relationships highlight the mutual dependence between the EU and Maghreb countries, considering issues such as energy and migration as fundamental dynamics.

Although these studies emphasize different contexts of relationships, their common ground is the examination of mutual dependence within the framework of regime theory which considers states as actors in the international system who seek their interests and believes that creating a cooperative environment is the way to enhance these interests. Thus, it is possible to define states, as the main actors in the international system, pursuing their common interests and seeking a cooperative environment to maximize their interests. In this context, similar to the conceptual approach of the literature, this article defines the EU, its members, and Algeria as actors seeking to maximize their interests by increasing their common interests. To put it more concretely, the article suggests that mutual dependence is the fundamental reason for maintaining the continuity of energy trade amid regional tensions and that the EU has a shaping influence on the foreign policies of its members regarding energy security.

To explain these assumptions, the article proposes an in-depth examination of two important variables that threaten mutual dependence. Firstly, the relationships with Italy and Spain do not only affect these countries but also influence all EU countries. Therefore, studying Algeria's relationship with countries like Italy and Spain also means examining mutual dependence in EU-Algeria relations, which affects both energy security and relations with Algeria. Secondly, despite mutual dependence, there is a political dynamic threatening the relationships between the two parties (Algeria and the EU). Agreements between Spain and Morocco to limit the influx of migrants strengthen mutual dependence in terms of immigration between the EU and Morocco, but on the other hand, this has weakened it in the context of energy. Another move in this context is Spain declaring support for Morocco's positions in the Western Sahara issue, which Algeria considers a national security matter. These developments, indicating a rapprochement between Spain and Morocco, emerge as a contemporary issue testing mutual dependence in EU-Algeria relations. As mentioned for these two reasons, the stability and security of the relevant pipelines constitute a significant part of the EU's energy security. In this regard, this study will focus on Algeria's relations with Italy and Spain, examining the politics-trade relationship and exploring the role of Algeria in the energy geopolitics of the Western Mediterranean and the EU's energy security.

As a case analysis, the article will approach the Algeria-Spain and Algeria-Italy relations through the process analysis method. Firstly, it will explain the historical position and role of Algeria in natural gas trade with the EU. In this context, it will draw attention to the critical role of pipelines in energy relations and the importance of Italy and Spain, which host these pipelines. The following section, focusing on the evolving relationships since the 2000s, consists of two parts. While the first part will delve into Algeria-Italy relations, the second part will explain the relations with Spain, demonstrating how political dynamics have become influential despite mutual dependence.